

Södertörns högskola | Interkulturell lärarutbildning mot förskola
kombinationsutbildningen | Utbildningsvetenskap C 30 hp |
Examensarbete 15hp | Hötterminen 2013

En trygg bas i förskolan

- En essä om två olika inskolningsmodeller ur ett
anknytningsperspektiv

Av: Cahide Celepli & Åsa Frank

Handledare: Carl Cederberg

Title: A secure base in preschool - An essay on two different introduction models from an attachment perspective

Author: Cahide Celepli & Åsa Frank

Mentor: Carl Cederberg

Term: Spring 2013

Abstract

In our essay we examine the different introduction models that are practiced in preschool. The central question is if the different models have any importance (or consequences) for the children's connection in preschool. In the two different cases we will present, one based upon preparatory training that was applied during the 1990s and another that is currently used today.

The purpose with this essay was to get a deeper understanding for the child's attachment to preschool and for how we, as educators should act during the preparatory training to create a secure foundation for the child. Something we found out was that the educationist relation and behavior towards the child is of great importance in the development of a secure environment in preschool. Some central concepts that is important for the educationist relation to the child perceptive, interaction, and practical sense. Even the communication between the educationist and the parents during preparatory training is of great importance to create a secure foundation for the child in preschool. In our essay, we interviewed two authors, Gunilla Niss and Anna-Karin Söderström. We have selected these authors because they have interesting and informed reflections on the induction and attachment in preschool.

The essay will be based on psychoanalyst and physician John Bowlby's attachment theory and psychologist Mary Ainsworths survey on child separations also pschoanalyst and infant researcher Daniel Stern's of internal models.

Keywords: day nursery, preschool, introduction, attachment, communication, approach

Titel: En trygg bas i förskolan - En essä om två olika inskolningsmodeller ur ett anknytningsperspektiv

Författare: Cahide Celepli & Åsa Frank

Handledare: Carl Cederberg

Termin: Höstterminen 2013

Sammanfattning

I vår essä undersöker vi två olika inskolningsmodeller som praktiseras på förskolan. Den centrala frågan är om de olika modellerna har någon betydelse för barnens anknytning i förskolan. I de två berättelserna utgår vi från en inskolningsmodell som tillämpades på 1990-talet och en inskolningsmodell som är aktuell i dag. Syftet med essän är att få en djupare förståelse för barnens anknytning och för hur vi pedagoger agerar vid inskolning för att lägga en god trygg grund för barnen. Något vi argumenterar för är hur viktig pedagogens förhållningsätt till barnen är för att de ska bli trygga i förskolan. Pedagogens lyhörddhet, barnsyn, samspel och praktisk klokhet är centrala begrepp för uppsatsen. Även pedagogens kommunikation med föräldrarna under inskolningen har en stor betydelse för barnens trygghet i förskolan. Vi valde att skriva uppsatsen tillsammans eftersom vi har olika erfarenheter av inskolningar. I vår uppsats har vi intervjuat två författare, Gunilla Niss och Anna-Karin Söderström. Vi har valt dessa författare eftersom de har intressanta och välgrundade reflektioner om inskolning och anknytning i förskolan.

Uppsatsens kommer att utgå ifrån psykoanalytikern och läkaren John Bowlbys anknytningsteori och psykologen Mary Ainsworths undersökning om barns separationer samt psykoanalytikern och spädbarnsforskaren Daniel Sterns teorier om inre modeller.

Nyckelord: daghem, förskola, inskolning, anknytning, kommunikation, förhållningssätt

Innehållsförteckning:

1. Berättelse	4
1.1 Traditionell inskolning	4
1.2 Föräldraaktiv inskolning	8
2. Gemensamt och skillnader på inskolningsmodellerna.....	11
3. Syfte.....	11
4. Frågeställningar	12
5. Metod	12
6. Sammanfattning av samtalet	13
7. Olika inskolningsmodeller	16
7.1 Bakgrund	16
7.2 Traditionell inskolning	17
7.3 Föräldraaktiv inskolning	18
7.4 Sammanfattning av båda inskolningsmodellerna	19
8. Anknytning – teori och praktik	20
8.1 Anknytningsteori	20
8.2 Olika anknytningsmönster.....	24
8.3 Separationer	26
8.4 Inre arbetsmodeller	27
9. Förhållningssätt och kommunikation	29
9.1 Förhållningssätt mellan pedagog och barn	29
9.2 Kommunikation mellan pedagog och förälder.....	33
10. Slutord	34
11. Litteratur.....	36
12. Bilaga	39
1. Bilaga traditionellt inskolningsschema.....	39
2. Bilaga föräldraaktiv inskolningsschema	42

1. Berättelse

1.1 Traditionell inskolning anno 1991

(Åsas berättelse)

Jag kliver på buss nummer 46 som åker mot Odenplan. Det pirrar lite i magen. Jag ska göra mitt första hembesök hos Kim¹ och hans föräldrar. Kim är ett år och ska börja på daghemmet där jag arbetar. Daghemmet är helt nystartat och vi har en inskolningsmodell som börjar med ett hembesök. Nu stannar bussen vid hållplatsen där jag ska gå av. Jag hittar direkt till porten där de bor, tack vare Kims pappas vägbeskrivning. När jag ringer på dörren hör jag hur någon tassar innanför.

- Välkommen, Kim ligger och sover, viskar Kims pappa.
- Vad bra då hinner vi prata lite om rutinerna och hur inskolningen går till innan han vaknar, säger jag.

Vi sätter oss vid köksbordet och går igenom inskolningsschemat som är på tre veckor. Jag berättar vad som kommer att hända under denna tid och om föräldrarnas roll under inskolningen. Jag berättar att om allt går som det ska, kommer föräldrarna att få sitta i personalrummet under andra veckan av inskolningen och sy Kims samlingsdocka. Ett skrik hörs nu från ett rum.

- Jag tror Kim har vaknat nu, säger Kims pappa och går iväg.

Kim sitter i pappas knä och tittar lite frågande på mig. Han undrar nog vem jag är. Vi sitter en stund tillsammans och pratar om allt möjligt. Efter en stund räcker Kim mig en kaka från bordet som jag glatt tar emot. Jag ser en boll på golvet, som jag tar upp och räcker till Kim. Han gör ett försök att rulla den tillbaka till mig på bordet, men den rullar ner på golvet. Vi gör om proceduren några gånger tills Kim tröttnar och går iväg till sitt rum. Efter en halvtimme är det dags för mig att gå och jag vinkar ”hejdå” till Kim, som vinkar tillbaka. Jag tänker tyst för mig själv, det här kommer att gå bra. När jag går ner för trappstegen upplever jag besöket som positivt och det känns skönt att första besöket är avklarat.

Imse vimse spindel, klättra upp för trån...Sången hörs med mörka röster inne i samlingsrummet. Rummet är fullt av nya barn och föräldrar som sitter på en rund blå matta

---

¹ Namnen i berättelserna är fingerade utom Åsa och Cahide.

och gör rörelser till sången. Solens strålar skiner in i rummet. Jag ser att Kims pappa försöker hålla kvar honom i sitt knä men Kim vill röra på sig. Han sprattlar så mycket i pappans knä att de till slut reser sig upp och går ut från rummet.

- Sången är tråkig, säger Emilie och går också iväg.

Uh, jag suckar lite försiktigt och känner att jag ger upp. Barnen är inte intresserade av vad jag gör på samlingen och det känns meningslöst att sitta och sjunga för två barn. Det är första dagen för fyra nya barn och deras föräldrar på vårt nyöppnade daghem. Vi har delat upp barnen, så det är fyra barn på förmiddagen och efter lunch kommer det ytterligare fyra nya barn. Jag reser mig upp från samlingsmattan och går ut i det andra lekrummet för att se vart Kim och hans pappa har tagit vägen.

- Såja, lilla gubben, det är ingen fara, hör jag Kims pappa säga.

Kim sitter i sin pappas knä och storgråter och vill inte titta åt mitt håll när jag närmar mig dem.

- Vad har hänt? frågar jag.

- Han ramlade på en leksaksbil och slog i munnen, säger Kims pappa.

Jag blöter en pappershandduk och ger den till pappan. Pappan lyfter upp Kim i famnen och säger att de går hem nu och att vi ses imorgon. Jag känner mig helt slut när Ingegerd och jag sätter oss ner för att diskutera hur första inskolningsdagen gick. Vad hette Kims pappa nu igen? Var det Tony? Eller Anders. Felicias mamma? Hur ska jag göra för att fånga in barnen på samlingen? Mina tankar virvlar runt i huvudet på mig.

- Åsa, vad tänker du på, hör jag Ingegerd säga och jag vaknar upp ur mina funderingar.

Ny dag och nya tag. Den här dagen sjunger jag spindelsången med stora rörelser med överdrivet glada toner. Kim är glad en stund tills jag märker att han söker med blicken efter sin pappa. Då han inte ser sin pappa brister han ut i gråt. Ingegerd och jag tittar på varandra. Vi ser att vi tänker på samma sak. Ska vi försöka trösta Kim eller ska han få gå till sin pappa som sitter på en stol i rummet bredvid?

- Jag går med Kim till hans pappa, säger jag till Ingegerd och reser mig upp.

Jag tar upp Kim i famnen och bär ut honom från samlingsrummet. Kims pappa sitter inte på stolen och min blick börjar söka efter honom. Vart har han tagit vägen? Det var ju på den här stolen han skulle sitta och vänta!

– Ingegerd, han är inte här, säger jag med lite irritation i rösten.

Utan att svara mig höjer Ingegerd på ögonbrynen och fortsätter att sjunga tillsammans med barnen om Hoppe Hare. Jag går ut i den långa daghemskorridoren utan att se pappan. Nu känner jag att jag blir lite irriterad på honom, vi har talat om att han ska sitta på samma plats för att Kim ska kunna gå till honom när han känner för det. Jag påminde honom innan vi gick in till samlingen, hur tydlig måste jag vara? Till slut hittar jag honom inne i personalrummet, där han sitter i djupa diskussioner med en annan förälder. Kim blir glad när han ser sin pappa och sträcker ut sina armar emot honom och kramar om honom hårt.

– Han var lite ledsen så han får komma till dig. Jag tycker att ni går hem nu och så tar vi nya tag i morgon. Hej då Kim, vi ses imorgon! säger jag och går tillbaka till avdelningen.

Nästa dag verkar Kims pappa ha lyssnat på mig, han sitter kvar på stolen i rummet bredvid samlingen. Kim börjar gråta men jag lockar honom snabbt med att sjunga ”Lilla snigeln akta dig”. Sången tröstar honom för en stund men sedan reser han sig upp och går till sin pappa. Jag följer efter Kim och försöker locka honom med olika bollar. Kim ålar sig ner från pappans knä och kommer fram till mig. Vi leker en stund med bollarna och han verkar vara nöjd.

Inskolningsdagarna flyter på och vi är inne på vår sjunde dag. Det börjar kännas lite påfrestande att föräldrarna sitter passiva på en stol. Jag och Ingegerd pratar lite snabbt om att vi ska sätta föräldrarna i arbete, med att göra barnens samlingsdockor och att vi tar alla barn och går ut en stund. Kims pappa får följa med oss eftersom Kim fortfarande är ledsen. Medan Ingegerd tar fram material till dockorna, går jag ut i hallen med de barn som har kommit och börjar klä på dem. Vi har ingen daghemsgård utan vi måste gå iväg till en park i närheten. Det är tur att vi har vagnarna i rummet bredvid då det underlättar utgången. Efter en stund kommer också Ingegerd och vi plockar fram vagnarna. Vi sätter ner barnen i dem och Kim får sitta i sin egen vagn, därefter går vi ut på gatan. Vad skönt, att få komma ifrån dagiset en stund, tänker jag.

När vi kommer tillbaka äter vi lunch tillsammans med föräldrarna och sedan går de hem med sina barn. Jag och Ingegerd sätter oss en stund och pratar om hur dagen har varit. Ingegerd tycker att Kim ska få vinka till sin pappa imorgon, vilket jag håller med om.

– Säg hej då till pappa nu Kim, vinka till pappa nu, säger Kims pappa och försöker få sitt hysteriska barn att vinka. Jag får ta Kim från pappan medan han sätter på sig skorna och tar på sig jackan. Vi har kommit överens om att Kims pappa ska gå ut genom ytterdörren och när jag går in på avdelningen med Kim, smiter pappan in igen och sätter sig i personalrummet.

Kim gråter hysteriskt hela vägen till parken. När vi kommer fram lugnar han ner sig och vi sätter oss tillsammans i sandlådan och leker med bilar. Jag börjar fundera på situationen runt Kim. Ska det vara så här långdraget på en inskolning? Mina erfarenheter är inte många, då jag bara har arbetat inom barnomsorgen i tre år och det är första gången jag har inskolning. Min kollega förstår mina funderingar och säger att det kan vara så här ibland. Jag märker att jag inte riktigt är nöjd med svaret och försöker komma underfund med om vi gör något fel. När vi kommer tillbaka till förskolan är Kim glad och han kommer fram till mig för att få hjälp med att ta av sig skorna.

Efter ytterligare några dagar börjar inskolningen att flyta på. Jag märker att barnen tycker det är roligt på daghemmet och om något barn blir ledset får jag trösta och ge en kram. En del föräldrar har fått tillåtelse att gå från dagiset en stund. Kims pappa vill också gärna gå och jag förstår honom, nu har han varit på dagiset i två och en halv vecka. Vi bestämmer tillsammans att han kan gå iväg en stund, men att han ska vara tillbaka till vilan. Kim är fortfarande hysterisk när han ska lägga sig på madrassen och vi i personalen har inte fått honom att somna än. Pappan suckar lite tungt och jag försöker på ett bra sätt säga att det kommer ordna sig snart. Hur kan jag förklara för pappan att det handlar om Kims trygghet med både barn och personal? Det viktigaste är att han känner sig trygg i de olika rutinsituationerna på dagiset. Just nu fungerar inte vilan som den ska för Kim. Hur säger jag det till en stressad pappa som vill gå ifrån hela tiden?

När sista inskolningsdagen kommer jublar jag inombords. Det har varit tungt och svårt och jag märker att det är skönt att de tre inskolningsveckorna är över. Mina känslor har gått upp och ner under hela inskolningen. Eftersom det är första gången jag har en inskolning är jag inte beredd på all gråt från barnen. Att vara uppfinningsrik långa stunder för att få kontakt med barnen har tagit mycket kraft. Det har även känts svårt att uppfylla föräldrarnas krav på att det ska fungera bra för deras barn på en gång under inskolningen.

Nu har de flesta barnen börjat bli trygga på daghemmet. De både vinkar till sina föräldrar när de går, äter vid lunch och somnar utan gråt på vilan. Jag har till och med fått Kim att somna på madrassen inne i vilorummet och han är glad när han vaknar.

1.2 Föräldraaktiv inskolning

(Cahides berättelse)

- Det är till dig Cahide, det är en förälder som vill prata med dig, säger Iris. Sekunderna innan jag svarar hinner jag tänka på vem det kan vara i luren:
- Ja, det är Cahide, svarar jag.
- Hej Cahide, detta är Lisa, mamma till Magnus som ska börja hos er imorgon.
- Hej, svarar jag samtidigt som jag undrar varför hon ringer dagen före inskolningen.
- Det är så att jag har fått nästan all information om inskolningen men ni har missat att fylla i tiden på inskolningsformulären.
- Oj då, då måste jag ha glömt det när jag skickade kuvertet med information till er. Jag ber så hemskt mycket om ursäkt. Inskolningsmodellen som vi har på förskolan är en föräldraaktiv inskolningsmodell och det innebär att föräldrarna är med i tre hela dagar från klockan 9.00 på morgonen fram till 15.00 på eftermiddagen och efter det får vi se hur det fungerar för Magnus, svarar jag.
- Jaha, i tre hela dagar? Finns det någon möjlighet att lämna honom en stund för att ta en liten promenad? Jag menar han har tidigare gått i en annan förskola och vet hur det är att bli lämnad, svarar mamma Lisa.
- Jag rekommenderar att ni är med i dessa tre dagar utan att gå ifrån honom eftersom det är en helt ny miljö, nya rutiner och nya ansikten för honom. Det ska kännas tryggt för Magnus, svarar jag.

Efter att ha förklarat för Lisa vad det bästa är för Magnus, verkar hon nöjd med svaret och jag avslutar telefonsamtalet med att önska dem varmt välkomna imorgon.

Jag sitter i sandlådan med fyra barn i två-tre års ålder från min avdelning och vi försöker tillsammans bygga en dinosaurievärld. Vi har tagit ut stora färgglada spadar, hinkar i olika storlekar och färger, plastväxter, vatten i hinkar och olika sorters dinosaurier, växtätare och köttätare. Vi har hela sandlådan för oss själva. När jag sitter i sandlådan börjar jag fundera på samtalet med Magnus mamma. Varför har vissa föräldrar bråttom att skola in barnen? Förr i tiden fanns det en inskolningsmodell där inskolningen varade i flera veckor, hur tänkte föräldrarna då? Jag känner mig lite nervös inför morgondagen, kommer Lisa att ta upp diskussionen igen och vilja gå ifrån förskolan? Jag får nog vara beredd för att argumentera på ett bra sätt för Magnus trygghet på förskolan.

- Hallå! hör jag någon ropa i hallen.

Jag förstår att det är Magnus och hans mamma som kommer.

- Hej! Välkomna till oss på Bullerbyn. Vad kul att få träffa er, säger jag.

Jag visar Magnus hyllan där han kan hänga av sig sina ytterkläder, därefter fortsätter vi gå runt på avdelningen. Magnus fastnar direkt vid bygghörnan där de färgglada duplobitarna finns. Mamman sätter sig på en stol bredvid och tittar på det han bygger. Jag funderar på hur jag ska göra nu. Ska jag sätta mig ner med Magnus och leka eller ska jag prata med mamman om informationsbrevet hon fick hemskickat? Jag sätter mig bredvid mamman och vi pratar en stund om rutinerna. Efter en stund säger hon det som jag har väntat på, hon frågar återigen om det finns en möjlighet att gå ifrån en stund. Jag försöker igen att förklara det jag sa till henne i telefon, hur viktigt det är att hon finns på förskolan för Magnus trygghet under inskolningen. Lisa säger att hon förstår men jag ser på hennes ansiktsuttryck att hon blir irriterad. Magnus fortsätter att leka en stund, han reser sig upp och tar sin mamma i handen och vill gå ut på gården. Mamman tittar på mig och ser lite frågande ut. Jag kan nästan se att hon tänker att jag ska gå ut med Magnus och hon vara kvar inne på avdelningen.

- Javisst, kan vi gå ut, säger jag.
- Ska jag följa med ut? Undrar Lisa.
- Ja, vi går ut på gården en liten stund, svarar jag.

Vi är ute på gården och jag märker att Magnus verkar ha det roligt. Han har redan hittat Kalle och Kajsa i sandlådan och de är inne i en lek om sjörövare. Lisa står avvaktande bredvid och jag går fram till henne och vi pratar lite om Magnus. Jag ser att Magnus då och då höjer blicken för att leta efter sin mamma som vinkar och blinkar med ena ögat. När han ser henne återgår han till leken. Efter en stund sätter sig Lisa på en bänk i närheten av sandlådan, jag märker hur Magnus blir orolig men genom att Lisa säger ” Jag sitter här Magnus och tittar på dig när du leker, du behöver inte oroa dig!”, så blir han lugn. Jag upplever att han genom det Lisa säger, blir helt avslappnad.

Klockan börjar närma sig lunch och vi går alla in till avdelningen. På samlingen berättar jag för alla barn på avdelningen om Magnus som har börjat hos oss. Magnus får börja med att önska sig en sång som vi sedan sjunger tillsammans. Cathrine kommer in med matvagnen och vi går och sätter oss vid borden. Jag har placerat Lisa bredvid Magnus och mig själv mitt emot honom. När lunchen är avslutad visar jag Lisa och Magnus in till tvättrummet och pekar ut

var blöjorna finns. Lisa frågar om hon ska vara med under vilan. Jag svarar att hon ska vara det. Eftermiddagen flyter på bra, Magnus går runt på avdelningen och känner och klämmer på leksakerna som finns. Jag försöker närma mig honom genom att ta fram olika bilar som jag tror han är intresserad av. Vi sitter en lång stund och kör de olika bilarna på mattan. Han visar mig bilen han har i handen och vi pratar om bilmärken och dess färger.

Efter mellanmålet är det dags för Magnus att gå hem. Han vinkar glatt och vi säger ” vi ses imorgon”.

Nästa dag är det en härlig höstdag solen skiner och det är varma vindar. Vi i personalen bestämmer snabbt på morgonen att vi ska ut till skogen. Jag frågar Magnus om jag får hålla i hans hand och då tittar han oroligt på sin mamma. Lisa säger att det är okej och tar tag i Magnus andra hand. Vi ställer oss först i ledet och går mot skogen. När vi promenerar till skogen sjunger vi ” hjulen på bussen rullar runt, runt”, jag ser ett leende från Magnus när han tittar på mig. När vi har sjungit färdigt säger han, mera, mera. I skogen springer han mellan mig och Lisa. Jag försöker locka honom med att visa en myrstack och berätta lite om myrorna. Han visar ett intresse och hämtar sin mamma för att visa myrstacken. När vi går tillbaka till förskolan undrar Lisa om hon kan gå ifrån en stund nästa dag. Jag svarar att vi kan försöka men att hon får komma tillbaka till lunch.

Nu är det tredje och sista dagen på inskolningen. Vi står på förskolegården, Lisa förklarar för Magnus med en lugn röst att hon måste gå till jobbet en stund, men kommer tillbaka till lunch. Jag ser att Magnus blir ledsen.

– Jag lill inte att du ka gå, mamma jag lill inte, jag lill föla me! Säger Magnus.

Jag lyfter upp Magnus i famnen och säger att mamma snart kommer tillbaka. Vi går fram till grinden och vinkar till Lisa. Jag hör hur Magnus snyftar och han faller några tårar. Jag frågar honom om vi ska gå och leka med kompisarna men han skakar på huvudet. Jag frågar honom om han vill välja en bok som vi kan läsa. Magnus ler och håller i min hand samtidigt som han leder mig till avdelningen. När vi sitter och läser boken märker jag hur han lutar sitt huvud mot mitt bröst och vi läser klart boken.

2. Gemensamt och skillnader på inskolningsmodellerna

Det som de två olika inskolningsmodellerna har gemensamt är hur information innan inskolning delges. Föräldrarna får information om hur inskolningen går till och vilka tider som gäller. Vi kan även se i båda berättelserna att det brister i kommunikationen mellan föräldern och pedagogen. Den information vi pedagoger gav föräldrarna uppfattades annorlunda av dem. Var vi inte tillräckligt tydliga? När kommunikationen brister uppstår det negativa känslor hos oss, Åsa blir irriterad på pappan när han inte sitter kvar på stolen som de hade kommit överens om. Cahide känner sig nervös inför mammans vilja att gå ifrån förskolan innan inskolningstiden är avslutad. Även fast Cahide har upplyst mamman om hur viktigt det är för Magnus att hon finns där. Vi anser att vårt förhållningssätt där vi utgår från barnets bästa är gemensamt för berättelserna. Vi kommer att skriva om det i kapitel 9 *Förhållningssätt*.

Den största skillnaden mellan berättelserna är att inskolningarna har olika tidsperspektiv, den traditionella är i tre veckor (se punkt 7.2 och schemat i bilaga 1) medan den föräldraaktiva är i tre hela dagar (se punkt 7.3 och schemat i bilaga 2). I den traditionella inskolningen gör man ett hembesök innan första inskolningsdagen. Det som skiljer berättelserna åt är barnens erfarenhet av förskolan. I Åsas berättelse har Kim inte gått på förskola innan, medan Magnus i Cahides berättelse har det. Åsas och Cahides erfarenhet av inskolningar skiljer sig åt, där Åsa inte har erfarenhet medan Cahide har det. Den största skillnaden vi kan se i berättelserna är pedagogernas och föräldrarnas roll. I den traditionella inskolningen uppmanas föräldern att vara passiv och pedagogen mer aktiv gentemot barnet och i den föräldraaktiva inskolningen är det tvärtom. I Åsas berättelse ska pappan sitta på en stol i ett rum och vara ”tråkig” och Åsa ska locka Kim till leken. I Cahides berättelse ska mamman vara med Magnus bland annat i skogen, ute på gården och även på vilan.

3. Syfte

Vi vill undersöka två olika inskolningsmodeller och se om de olika modellerna har någon betydelse för barns anknytning i förskolan. Vi har valt en treveckors - inskolning från 90-talet och en föräldraaktiv inskolning i nutid. I vår text kommer vi inte förespråka att den ena modellen är bättre än den andra utan mer fokusera på anknytningen. Vi vill undersöka betydelsen av pedagogens förhållningssätt mot barn samt föräldrar och även pedagogens

kommunikation med föräldrarna under en inskolning. Genom att ta del av anknytningsteorier kan vi få en förståelse för vikten av en trygg bas för barn i förskolan. Pedagogernas förhållningssätt, kommunikation med föräldrarna samt inskolningen, anser vi har en central roll i barnens trygghet på förskolan.

4. Frågeställningar

- Vilken betydelse har inskolningsmodellen för barnets anknytning i förskolan?
- Hur påverkar pedagogens förhållningssätt barns trygghet under en inskolning?
- På vilket sätt har föräldrarnas och pedagogernas kommunikation betydelse för barns trygghet under inskolning?

5. Metod

Vårt examensarbete har vi valt att skriva i essäform och utgår från våra egna erfarenheter från förskolan. Vi har valt att undersöka två olika inskolningsmodeller i förskolan och kommer att koppla våra egna erfarenheter med litteratur, forskning och teorier. Bland annat kommer vi utgå ifrån John Bowlbys anknytningsteori och även ta med Ainsworths undersökning på barns separationer.

Jonna Hjertström Lappalainen och Eva Schwarz, filosofer på Centrum för praktisk kunskap vid Södertörns högskola, menar att individer med mycket erfarenhet inom sitt yrke har kunnande som de inte reflekterat över. Författarna menar även att man ska ha ett reflekterande perspektiv i sitt handlande och kunna ta ett kliv tillbaka och granska verksamheten utifrån (Hjertström Lappalainen & Schwarz 2011, s. 98,99).

Författaren och journalisten Jo Bech-Karlsen skriver i *Jag skriver, alltså är jag*: "Kanske kan man säga att berättelsen är den plats där man börjar, medan essän är den plats varifrån man fortsätter" (Bech-Karlsen 1999, s. 45). Detta anser vi vara en god beskrivning av vår metod. Vi skriver två berättelser om inskolning utifrån erfarenhet. Genom att vi reflekterar över vårt handlande i berättelserna kan vi på så sätt bli mer medvetna och få en djupare förståelse om hur viktig inskolningen är för barnets trygghet i förskolan.

Vi valde att skriva vårt examensarbete tillsammans för vi har olika erfarenheter av inskolningen. Under skolgången har vi haft diskussioner kring inskolningen och dess utformning. Vi märkte att vi båda hade ett stort intresse gällande inskolningen och därför valde vi att skriva i par. Genom att vi jämför berättelserna med varandra och reflekterar kring dem tillsammans med handledare och de andra i handledningsgruppen får vi nya perspektiv att fördjupa oss i. Författaren Maria Hammarén anser i *Skriva – en metod för reflektion* att vi kan uppfatta vår berättelse med vår egen erfarenhet, men genom att höra andras uppfattningar av våra berättelser får vi en djupare förståelse för vår text (Hammarén 2005, s. 21-22). Åsa hittade sina dagboksanteckningar från en inskolning på 90- talet, vilket förde henne tillbaka till den traditionella inskolningsmodellen. Åsa började fundera på vilken modell som är det bästa ur ett barnperspektiv. Cahide valde sin berättelse eftersom den låg nära i tiden och handlade om en föräldraaktiv inskolningsmodell och då kunde vi jämföra dessa två modeller. Alla inskolningar inom respektive inskolningsmodell behöver inte nödvändigtvis utföras på samma sätt, men vi vill jämföra dessa två som vi har medverkat i.

I vår studie ingår en intervju. Runa Patel och Bo Davidson som undervisar i forskningsmetodik skriver i *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning* att en intervju som metod är svår att definiera. En intervju kan utföras på olika sätt. Författarna menar vidare att syftet med intervjun är att få en djupare vetskap om det berörda forskningsområdet (Patel & Davidson 2011, s. 81, 119). Intervjun utvecklades till ett fritt samtal med fokus på inskolning, anknytning och separation.

Namnen vi använder oss av i våra berättelser är fingerade förutom våra egna namn och de personer vi samtalade med. Innan samtalet med Gunilla Niss och Anna- Karin Söderström frågade vi dem om vi fick spela in samtalet och det godkändes. Samtalet har sammanställts och har godkänts av författarna för publikation i vårt examensarbete.

6. Sammanfattning av samtalet

Förskolepsykologen Gunilla Niss och förskollärare Anna Karin Söderström har tillsammans skrivit böcker som handlar om barn i förskolan. Författarna har även skrivit olika handböcker för pedagoger och föräldrar om hur en traditionell inskolning går till. Eftersom författarna har en stor erfarenhet av inskolning och om barns anknytning i förskolan ville vi gärna träffa dem och tog kontakt via mail. Vi informerade om vårt examensarbete och frågade om de ville

ställa upp på en intervju, vilket de gick med på. Niss och Söderström fick bestämma tid och plats för intervjun. Frågor vi hade med oss under intervjun var följande:

- Vilken betydelse har inskolningsmodellen för barnets anknytning i förskolan?
- Hur påverkar pedagogens förhållningssätt barns trygghet under en inskolning?
- På vilket sätt har föräldrarnas och pedagogernas kommunikation betydelse för barns trygghet under inskolning?
- Vad är viktigt under inskolningen för att barnet ska bli tryggt i förskolan?
- Vad anser ni om den föräldraaktiva respektive den traditionella inskolningen?
- Vad anser ni om pedagogens roll under inskolningen?
- Hur tycker ni att en inskolning ska utformas?

Under samtalets gång fick vi svar på samtliga av dessa frågor.

Anna-Karin Söderström tog under samtalets gång upp hur viktigt det är med ett syfte vid inskolningen. Hon menade att pedagogerna bör fråga sig själva vad de vill med inskolningen och även om det är föräldrarna eller barnet som ska bli trygg vid inskolningen? Hon anser även att förskolorna är dåliga på att analysera och utvärdera inskolningen för att ta reda på hur vi kan göra det som är mindre bra till det bättre. Därför är det viktigt att vi gör en utvärdering för att det ska bli en utveckling vid inskolning.

Söderström påminner om att inskolningen är till för att barnen ska bli trygga. Hon hävdar att i den föräldraaktiva inskolningsmodellen luras vi av att föräldrarna tycker att den är bra och pedagogerna tycker att det är skönt att inte ha föräldrarna där under en längre period, men vi tänker inte på hur barnen mår av detta. Både Niss och Söderström förespråkar hembesök innan inskolningen. Fokus blir mer på barnet där pedagogen får information om barnets erfarenheter och inte på förskolans regler och rutiner. Första mötet som man har i hemmet är en trygghet för barnet. När barnet kommer till förskolan känner barnet igen pedagogen från sin egen hemmiljö.

Ska man möta ett barn så är det viktigt att ha kunskap om barnet. Förarbetet kring inskolningen är viktigt. Pedagogen ska få information om barnet för att kunna möta det på ett bra sätt. Informationen kan handla om barnets vana att vara tillsammans med andra vuxna än föräldrarna, erfarenhet av andra barn utanför hemmet, påverkan av separationer och sovrutiner med mera. Om föräldrarna är osäkra vid inskolningen har vi pedagoger gjort ett dåligt förarbete. Kommunikationen gentemot föräldern men även mellan oss pedagoger har en stor

betydelse. Pedagogerna måste vara tydliga och ha kunskaper om hur en inskolning ska gå till, för det är pedagogerna som har mer erfarenheter och kunskaper än föräldern om inskolning. Detta formulerades väl av Söderström under intervjun: ”om föräldern inte förstår – hur tydliga är vi pedagoger då?”. En viktig synpunkt som Niss och Söderström har, är att vid inskolningen behöver barnen bli lockade av en pedagog till leken, i leken förstärker pedagog relationen till barnet. Miljön har en stor betydelse vid inskolningen, den måste vara inbjudande. Genom att vi bygger relationen till barnen blir barnen trygga, miljön lärorik och på så sätt känner barnet att det är roligt att vara på förskolan. Är barnen trygga, vågar de utforska sin miljö.

Niss och Söderström menar att barn kommer till förskolan med olika anknytningsmönster². Barn som kommer med en trygg anknytning till sina föräldrar är oftast de som protesterar kraftfullt medan de som har en otrygg anknytning tyr sig snabbare till en pedagog. Niss och Söderström menar att relationen mellan pedagog och förälder kan ta tre dagar, men för barnet beror det på hur deras anknytningsmönster ser ut. Barn som tidigare har gått i förskolan vet vad avskeden innebär. För ett barn som inte har någon erfarenhet av avsked blir det svårare, därför behöver barnet träna på separation. Separationen i sig är inte farlig, endast om barnet inte har en anknytning. Därför är det viktigt att ta reda på om hur barnet reagerar under separationer. I kapitel 8.3 tar vi upp om separationen.

I intervjun citerar Niss ur boken *Anknytning i förskolan* (Broberg m fl. 2012, s. 69) vikten av att reflektera över hierarkin ur ett barnperspektiv. Det hon menar med hierarkin är i vilken ordning barnen knyter an till personerna i omgivningen. Föräldrarna är högst upp, under kommer syskon, mor - och farföräldrar och längst ner kommer pedagogerna. På samma sätt är det på förskolan, högst upp kan det vara en specifik pedagog och under kommer de andra pedagogerna. Vi pedagoger måste acceptera att barnet tycker så och inte ändra på barnet. Därför kan vi inte säga att alla pedagoger är lika viktiga. Har barnet en anknytning till en specifik pedagog måste de andra pedagogerna öka sin kontakt med barnet. Vi tolkade det som att Niss menar att om den specifika pedagogen är frånvarande ska även de andra pedagogerna kunna tillfredsställa barnens olika behov. Det kan bli en maktkamp mellan pedagogerna då barnet väljer en specifik pedagog. Ett vanligt exempel som vi kan se på förskolan är under inskolningen. När en pedagog skolar in ett barn men barnet väljer en annan pedagog kan inskolningspedagogen känna sig åsidosatt.

---

² Se kapitel 8.3

Det vi tar med oss från samtalet är om hur vi pedagoger ska förhålla oss under en inskolning. Författarna anser att vi pedagoger måste våga vara flexibla och ha mera individuella inskolningsmodeller. De förespråkar inte den ena eller den andra inskolningsmodellen utan trycker mera på pedagogernas förhållningssätt, kommunikation, kunskaper samt barnens anknytningsmönster. Det är viktigt att vi pedagoger tänker på att barn är olika och har olika förutsättningar.

7. Olika inskolningsmodeller

7.1 Bakgrund

I Läroplanen för förskola 98 (reviderad.2010), vilket är en av förskolans styrdokument förekommer inte begreppet ”inskolning”, utan läroplanen använder begreppet "introduktion". I böcker och artiklar förekommer även ordet ”invänjning”. Vi valde att använda begreppet "inskolning". Motivet till benämningen är att vi anser "inskolning" är ett begrepp som oftast kopplas till förskolan. Vi använder även begreppet ”pedagog” istället för ”personal” av samma anledning.

Det har varit svårt att hitta litteratur som berör inskolningens historia och utveckling. Det som följer nedan är därför en sammanfattning från andras uppsatser³ och våra egna erfarenheter. Ett häfte om inskolning för föräldrarna skrivet av Niss (1987) kommer att kommenteras i texten.

Inskolning i förskolan fick sitt genombrott under 1970- talet som ett resultat av att båda föräldrarna började arbeta. Inskolningen kunde pågå länge och var då individinriktad. Föräldrarnas uppgift var att informera pedagogerna om hur deras barn fungerade men även att hjälpa barnen att vänja sig vid fler vuxna. Efterhand blev det pedagogens uppgift att ta över omsorgen av barnet. Det var en kompensatorisk syn på barnomsorgen, det vill säga pedagogen skulle ”ersätta” föräldrarna. Vistelsen i förskolan ökade successivt i likhet med dagens inskolning. Arbetstillfällena och utbyggnad av förskolorna ökade, det gjorde att barngruppernas storlek blev större. Förskolans uppdrag var att tillgodose föräldrarnas behov, vilket sedan förändrades när läroplanen kom.

---

³ Annika Malmqvist/ Sandra Svensson” *Inskolningens betydelse för det livslånga lärandet*”
Monika Lindgren/ Anette Strand ” *Inskolning i förskolan*”

Under 1980-talet började barnen ses som kompetenta och fokus låg mer på deras utveckling och lärande. I slutet på 80-talet började pedagoger och föräldrar samverka och utvärdera inskolningen tillsammans. Socialnämnden gav förvaltningen för barnomsorgen i uppdrag att öka föräldrarnas samverkan i förskolan. Resultatet blev en serie med idéskrifter om inskolning, barns utveckling och föräldrasamverkan. Skrifterna var riktade till både föräldrar och pedagoger. Niss skrev idéskriften *Vad är invänjning*⁴ (1987) som vände sig till föräldrarna. Häftet beskriver vad inskolning innebär, om föräldrarnas och pedagogernas olika roller under inskolningen. Ofta började inskolningen med ett hembesök, där barn, förälder och pedagog kunde träffas i en lugn miljö. Inskolningsperioden varade i ungefär tre veckor och pedagogens uppgift var att bygga upp en relation till barnet genom lek och leksaker. Föräldern skulle vara ”tråkig” men sköta av- och på klädningen, blöjbyten och finnas till hands vid behov.

År 1998 kom läroplanen för förskolan. Synen på förskolan förändrades och barnets behov sattes i centrum. ”Arbetslaget skall ansvara för att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan” (Lpfö98, s. 12). Under 2000-talet började den traditionella inskolningsmodellen ändra form. Enligt Niss var det en förskola i Knivsta som började testa en ny form av inskolning. Den innebär att föräldern är med sitt barn i tre hela dagar, vinkar och lämnar på den fjärde dagen. Föräldern får insyn i hur en vardag på förskolan fungerar, samt är den som introducerar sitt barn i förskolans olika moment. Pedagogen är mer passiv i sitt förhållningssätt till barnet. Idag använder förskolor olika modeller för inskolning. Det kan vara allt från tre dagar till två veckor och det finns även förskolor som gör hembesök.

7.2 Traditionell inskolning

I den traditionella inskolningsmodellen börjar en del förskolor med ett hembesök. Pedagogen och barnet möts i en miljö där barnet känner sig trygg. Hembesöket varar under cirka en timme och där får föräldern information om inskolningen och få svar på sina funderingar. Förskolläraren Marie Arnesson Eriksson skriver i *En bra start* att hembesöket blir till något positivt för barnet, då barnet och pedagogen har något gemensamt att prata om vid inskolningen (Arnesson Eriksson 2010, s. 19). Pedagogen blir även ett känt ansikte för barnet.

---

⁴ Invänjning är det äldre ordet för inskolning men har samma innebörd

Inskolningsmodellen varierar från två till tre veckor och allt efter barnets behov. Första dagarna av inskolningen är barnet bara en timme på förskolan, sen ökas tiden successivt. I bilaga 1 finns det ett exempel på hur ett schema på en traditionell inskolning kan se ut. Arnesson Eriksson beskriver syftet med den korta tiden de första dagarna, det är att barnen inte ska bli trötta utan minnas förskolan som en rolig plats att vistas på (Arnesson Eriksson 2010, s. 44). Föräldrarna är med barnen i verksamheten men är passiva. Det är betydelsefullt för barnen, de kan gå och ”tanka” trygghet hos föräldern. Det är viktigt att föräldern sitter på samma plats och inte flyttar runt på avdelningen. Pedagogens roll blir att aktivt bjuda in barnen till lek och göra inomhusmiljön lockande för barnen. Författaren framhåller hur viktigt det är för pedagogen att bemöta barnen efter deras behov och även bjuda på sig själva, genom att delta i leken. Vi pedagoger ska även anpassa oss efter vad varje barn behöver och hur deras dagsform ser ut (Arnesson Eriksson 2010, s. 45-46).

Under den sista delen av inskolningen är kontinuiteten viktig för barnens trygghet. Niss påpekar i skriften *Vad är invänjning?* upprepningens funktion. Pedagogernas uppgift blir att använda samma rutiner varje dag och en tid framöver för att öka barnens trygghet i den nya miljön. Författaren menar också att barnet får sin trygghet genom att ha bestämda platser till exempel vid matbordet och sovstunden (Niss 1987, s. 12).

Föräldrarna och pedagogen kommer överens om när det är dags att vinka hejdå första gången. Pedagogen ska känna att de har byggt upp en relation till barnet och förälder för att det ska bli tryggt att lämna. Vart föräldrarna tar vägen efter avskedet är olika på förskolor. Åsas erfarenhet från inskolningsmodellen var att föräldrarna satt i personalrummet och sydde sina barns samlingsdockor. Föräldrarna lärde känna andra föräldrar och fick också något att göra. När inskolningen utökas till fler timmar och barnen börjar bli trygga på förskolan kan föräldrarna lämna personalrummet och gå hem eller till arbetet. Det viktiga är att föräldrarna är tillgängliga och kan infinna sig snabbt på förskolan om det behövs.

När inskolningen är klar har pedagogen och föräldern en utvärdering. Synpunkter från föräldrarna är viktiga för att utveckla inskolningsarbetet.

7.3 Föräldraaktiv inskolning

Enligt vår erfarenhet med en föräldraaktiv inskolning går den till så att föräldrarna är med sitt barn i tre hela dagar (i cirka sex timmar) och den fjärde dagen lämnar föräldrarna barnet på

förskolan. Inskolningstider kan skilja sig mellan förskolorna. Barnet befinner sig tillsammans med sina föräldrar på förskolan och föräldrarna är med i alla rutinsituationer så som på och avklädning, blöjbyten och måltider med mera. En del barn upplever separationen ansträngande och har då behov av mer inskolningstid. I bilaga 2 finns det ett exempel på hur ett schema för en föräldraaktiv inskolning kan se ut, schemat ser olika ut i förskolorna.

Arnesson Eriksson beskriver sina egna erfarenheter om inskolning på förskolan i boken *En bra start*. Boken handlar om hur barnet under inskolningen förbereder sig på att bli överlämnad i förskolan och hur föräldrarna är deras trygghet. Arnesson Eriksson menar att barnet under den föräldraaktiva inskolningen skapar en trygghet och så småningom förbereder sig för att knyta an till pedagogerna, förskolans rutiner och även till ute- och innemiljön. Fördelen med inskolningen är att föräldrarna får en större insikt i verksamheten och förskolans rutiner. En annan variant är att en del förskolor efter avslutad inskolning har en jourperiod för föräldrarna. Detta innebär att föräldrarna ska kunna infinna sig snabbt på förskolan om pedagogerna ringer till dem. Det medför eventuellt att barnen har kortare dagar under denna period (Arnesson Eriksson 2010, s. 30).

Som det hörs på namnet förespråkar man i den föräldraaktiva inskolningsmodellen föräldrarnas roll som mera aktiva och pedagogens roll som mer passiva. Med andra ord ska föräldern ta hand om barnet i de olika rutinsituationerna och pedagogen finnas i bakgrunden.

I en artikel från *Lärarens Nyheter* (2011) berättas det om den föräldraaktiva inskolningsmodellen. Artikeln handlar om pedagoger som arbetar på tre olika förskolor och deras syn på olika modeller för inskolning. I artikeln skrivs det om olika namn för samma modell. Stockholmsmodellen, Knivstamodellen, heldagsinskolning och tredagarsinskolning är de olika namnen som utges. Enligt vår erfarenhet är det oftast benämningarna tredagarsinskolning och föräldraaktiv inskolning som används.

7.4 Sammanfattning av båda inskolningsmodellerna

Förskolläraren Lotta Hedin beskriver i boken *Inskolning på daghem* om olika kriterier om hur en bra inskolning bör gå till. Kriterierna är:

att den lägger grunden till framtida goda relationer mellan personal, barn och föräldrar

att den underlättar för barnet att bli delaktigt i gruppen genom en uppläggnings som främjar gruppgemenskapen

att personalen får en tydlig roll som pedagoger och verksamheten med innehåll, mål och förutsättningar blir tydliga för barn och föräldrar

att föräldrarna får en chans att lära känna varandra samt möjlighet att påverka verksamheten (Hedin 1987, s. 10).

Vi håller med Hedins kriterier att huvudsyftet med en inskolning måste vara att barnen blir trygga och föräldrarna delaktiga i förskolan. Här kan det vara på sin plats att tillägga hur viktig pedagogens roll är för barnets trygghet på förskolan. För det krävs ett nära samspel mellan barn och pedagog för att barnets anknytning till pedagoger ska fungera.

8. Anknytning – teori och praktik

Här vill vi belysa anknytningens betydelse för barnet på förskolan. Vi pedagoger ska vara ett komplement till föräldrarna, med det menas att vi inte ska ta över föräldrarnas roll utan samarbeta om barnet. Därför är det viktigt att vi pedagoger lägger en bra trygg grund för barnet redan vid inskolningen. Genom att barnet blir tryggt på förskolan vågar de undersöka miljön och bygga relationer till barn och vuxna. I teorin beskrivs ofta modern som den viktigaste anknytningspersonen, men vi anser även att en pedagog som bekräftar barnets behov av närhet kan bli en anknytningsperson för barnet.

8.1 Anknytningsteori

I *Anknytning – om att tolka samspelet mellan föräldrar och små barn* berättar psykologen Kaj Karlsson om Bowlbys beskrivning av anknytning.

Eftersom det nyfödda barnet inte kan överleva på egen hand måste det ha ett speciellt beteendesystem som syftar till att få omvårdnad av andra. I det beteendesystemet ingår bland annat förmågan att klänga sig fast, att fästa blicken, att gråta och så småningom förmågan att le. Systemet måste vara välutvecklat redan från födseln och ha en kraftig effekt på omgivningen eftersom målet är att få närhet och skydd. Att möta ett hjälplöst och skört barn ska väcka en obetvingslig lust hos vuxna att ta hand om det (Karlsson 2012, s. 65).

Detta citat beskriver väldigt tydligt hur viktigt det är att besvara och ha förståelse för barns olika behov av intimitet. Eftersom det lilla barnet är i behov av hjälp för att klara sig,

utvecklar barnet olika överlevnadsstrategier som till exempel att gråta när barnet är hungrigt. Redan vid födseln har barnet inbyggda signaler för att överleva.

I boken *Anknytningsteori- Betydelsen av nära känslomässiga relationer* som har fler författare, beskrivs begreppet anknytning (attachment) om hur barn och vuxna utvecklar och behåller förmågan att använda sig av särskilda människor som utgångspunkter till beskydd och trygghet när barnet upplever fara. Redan som spädbarn utvecklar barnet sin anknytningsrelation åt cirka tre till fem personer i sin omgivning (Broberg m fl. 2006, s. 57, 158).

Psykoanalytiker och läkare John Bowlby (1907- 1990) och psykologen Mary Ainsworth (1913-1999) var de som grundade och utvecklade anknytningsteorin. Ainsworth skrev en doktorsavhandling⁵ där hon för första gången använde sig av begreppet *trygg bas*. Begreppet *trygg bas* innebär enligt Ainsworth att barnet använder föräldern som en utgångspunkt för sitt utforskande av omvärlden, vilket senare i Bowlby och Ainsworth arbeten fick en central plats i anknytningsteorin (Broberg m fl. 2006 s. 23, 28, 157).

Karlsson beskriver begreppet *trygg bas* där föräldern är basen för trygghet så att barnet utvecklar en nyfikenhet till att utforska omvärlden och därmed kan utveckla sin egen självständighet. Föräldrarnas närhet till barnet utgör en trygghet. Den säkra hamnen är när föräldern vågar släppa taget på barnet för att barnet ska pröva sina förmågor, där barnet vet att det finns en trygghet att gå tillbaka till om något oroväckande skulle inträffa (Karlsson 2012, s. 67). För att bli en självständig individ är det viktigt att ha en säker hamn. Barnets strävan efter att utvecklas innebär ett visst avstånd från föräldrarna, men vetskapen om att barnet alltid kan återvända till föräldrarna utgör en hamn. Skillnaden är att basen är alltid närheten till barnet medan hamnen innebär barnets vetskap om att de alltid kan återvända till sina föräldrar.

Både Kims pappa och Magnus mamma är en trygg bas och en säker hamn. Kims pappa sitter på en bestämd plats vilket gör att Kim vågar utforska miljön, eftersom han vet att hans trygga bas finns i närheten. När Kim medverkar i sångsamlingen och känner behovet av närhet till sin pappa, går han tillbaka till sin säkra hamn. När Magnus leker i sandlådan med andra barn, höjer han emellanåt blicken för att titta om hans mamma står kvar (säker hamn). Magnus vågar släppa sin mamma (trygga bas) för att vara i sandlådan med de andra barnen.

---

⁵ Avhandlingen heter: *An evaluation of adjustment based on the concept of security*

Psykologen Leif Havnesköld och filosofie doktorn i klinisk psykologi Pia Risholm Mothander skriver i *Utvecklingspsykologi* om hur utvecklingen av anknytning sker i olika faser, från födelsen till skolbarnsåldern. Den tredje samt den fjärde fasen är relevant för vår text men vi vill ta med de andra faserna för att få en förståelse för hur barnens anknytningsutveckling ser ut eller fungerar.

Den *första fasen* är när det nyfödda barnet upplever obehag och är i behov av skydd mot fara. Barnet skriker men vet inte varför. Barnet vet inte vem eller vilka som ska bli anknytningspersonerna och därför är det viktigt för barnet att lära känna sina anknytningspersoner. Föräldrarna som oftast är anknytningspersonerna till spädbarnet, måste förstå barnets uttryck och ge den tröst och värme som behövs.

Under den *Andra fasen* kan barnet vid tre till fyra månaders ålder, skapa kontakt med sina anknytningspersoner både allmänsocialt och i anknytningssyfte. Barnet kan med föräldrarnas hjälp, genom att barnet fångar deras uppmärksamhet, utforska omvärlden på ett utvidgat sätt.

Under den *tredje fasen*, när barnet är från sex månader till cirka tre års ålder, kan barnet hantera sina känslomässiga erfarenheter. Det är vid den här åldern barnet tydligt visar sina protester när de skiljs åt från sina anknytningspersoner, till exempel att klamrar sig fast och skrika. Enligt Bowlby använder sig barnet av vuxna för att få stöd och hjälp i olika situationer. I denna fas använder sig barnet sin anknytningsperson som en trygg bas, där utgångspunkt för utforskande är en säker hamn, där tillflyktsort är när fara hotar (Havnesköld & Risholm Mothander 2009, s. 185-187).

I Åsas berättelse beskrivs det en situation där Kim blir hysterisk när pappan överlämnar honom till Åsa och går ifrån förskolan. Vi kan utgå från att Kim är i den tredje fasen i början av sin anknytning till Åsa, då han lugnar ner sig och de leker med bilar tillsammans i sandlådan. Han går även fram till Åsa när de kommer tillbaka till förskolan och hon får hjälpa honom med skorna.

Under den *fjärde fasen*, är barnet i fyra års ålder och uppåt och där beskriver Bowlby hur barnet använder sig av den kognitiva förmågan och använder sig mer av anknytningen. Barnet har under denna fas förstått att de kan använda sina erfarenheter på ett mer medvetet sätt och kan förskjuta sitt direkta behov av tröst (Havnesköld & Risholm Mothander 2009, s.187).

Ett exempel från fjärde fasens teori kan vi se i Cahides berättelse. Magnus mamma berättar för honom att hon ska gå till jobbet. Magnus försöker utföra en manipulation genom att säga

att han inte vill att hans mamma ska gå och att han vill följa med, för att få sin mamma att ändra sina planer. När mamman inte ändrar sig vänder Magnus sig till Cahide som får trösta honom.

När barnet skolas in vet vi pedagoger inte hur barnets anknytning till föräldrarna ser ut. Pedagogernas fokus ska ligga på att skapa en god och trygg relation till barnet.

Ainsworth ansåg att en bra moder måste ha fyra viktiga omvårdnadskvaliteter för de små individerna:

- Lyhördhet
- Tillåtelse
- Samarbete
- Psykologisk tillgänglighet (Havnesköld & Risholm Mothander 2009, s. 189 -190).

Sammanfattningsvis anser vi att dessa fyra kategorier är viktiga även för oss pedagoger som arbetar på förskolan. Genom att vi pedagoger är lyhörda och har ett tillåtande förhållningsätt skapas det ett samspel med barnet, även att vara en närvarande pedagog både fysiskt och mentalt blir det en trygg grund för barnet.

I boken *En trygg bas* skriver Bowlby att det är svårt att ge en trygghet till sitt barn om föräldern inte tillgodoser och förstår vikten av barnets anknytningsbeteende. Bowlby ville bevisa varför och hur föräldrarnas handlande berörde barnen. Genom undersökningar kom Bowlby fram till att barnet under sitt första levnadsår har en tendens att utveckla en känslomässig bindning till föräldrarna och oftast till modern (Bowlby 1988, s. 11, 29).

I en tidigare översättning av boken *Trygg bas* översätts Bowlbys attachment med bindning, vilket i nuläget kallas för anknytningsteori. Havnesköld och Risholm Mothander menar att bindning och anknytning är två begrepp som anses vara likartade men har två olika riktningar. Begreppet bindning beskriver en förälders första känslor och beteende mot sitt barn. Begreppet anknytning beskriver barnets beteende och relation till sin omvårdnadsperson (Havnesköld & Risholm Mothander 2009, s. 242).

I Åsas berättelse kan vi tolka att pappan inte förstår Kims behov av trygghet då han inte sitter på den plats som de har kommit överens om. Samma beteende kan vi se i Cahides berättelse där mamman påskyndar processen med inskolningen, fastän Cahide berättar hur viktigt det är för Magnus trygghet på den nya förskolan. I boken *Små barn i förskolan: den viktiga vardagen och läroplanen* är Niss och Söderström också inne på den teorin att den vuxne ska

kunna skapa en trygg anknytning och en bra relation till barnet, behöver den vuxne vara lyhörd och bry sig om att bemöta barnets behov (Niss & Söderström 2006, s. 32-33).

Niss och Söderström skriver i häftet *Små barn i förskolan – till föräldrar* att anknytningen är det psykologiska band som formas mellan barnet och vuxna, vilket är känslomässigt viktigt för barnet. När barnet börjar på förskolan är det viktigt att det finns en vuxen som kan knyta an till barnet och där relationen blir viktigt för barnets trygghet (Niss & Söderström 2006, s. 10).

Här kan vi se att ett hembesök är bra för den första kontakten mellan pedagog och barn. Efter Åsas hembesök hos Kim kan vi tydligt se att Åsa blir ett känt ansikte för honom när han kommer till förskolan första gången. I Åsas berättelse märker vi hur Kim vänder sig till henne när han behöver hjälp vid avklädningen och när han behöver tröstas.

Det som avgör hur barnet klarar av separationen från föräldern vid lämning i förskolan är relationen till pedagogen. Barnet upplever inte överlämningen påfrestande om det finns en trygg anknytning till pedagogen. Enligt Niss och Söderström sätts anknytningsmönstret igång när barnet upptäcker att föräldern inte finns i närheten, barnet blir då panikslaget och börjar skrika ut sin rädsla för att få sin uppmärksamhet (Niss & Söderström 2006, s. 34, 74). I det här läget när barnet anknytningsmönster sätts igång är det pedagogens uppgift att svara på barnens signaler, hålla barnet nära, trösta och tala om att vi pedagoger finns där för dem.

8.2 Olika anknytningsmönster

Barns anknytning till vuxna kan se olika ut och visas i olika mönster. Under barnets första år byggs det mönster i samspelet mellan föräldrar och barn, som påverkar barnets förhållande till andra människor. Karlsson menar att anknytningssystemet är som en termostat. När barnet upplever sig tryggt och vill utforska världen, slås anknytningssystemet av. Men när barnet upplever sig otryggt vid fara, hot eller vid trötthet, slås anknytningssystemet på. Utefter vilken omvårdnad barnet får utvecklar barn olika anknytningsmönster såsom *trygg anknytning*, *otrygg anknytning* och *desorganiserad anknytning* (Karlsson 2012, s. 67-68).

Den *trygga anknytningen* bygger på förtroende, barnet vet att den har en omvårdnadsperson som är lyhörd och förutsägbar som ger trygghet när barnet upplever sig otryggt. Ett exempel kan vara när barnet blir lämnad i rummet, barnet börjar gråta och går åt förälderns riktning (Karlsson 2012, s. 68).

I den föräldraaktiva berättelsen märker vi att Magnus höjer blicken med jämna mellanrum för att försäkra sig om att hans mamma står kvar på sin plats och hans mamma ger signaler genom att vinka och att blinka med ena ögat. Han är inte djupt inne i leken eftersom han är orolig över att förlora kontrollen på sin mamma. Genom att Lisa sätter sig på en bänk och har en distans till Magnus ger hon möjligheter för Magnus att göra utflykter. På så sätt blir det både en trygg bas och en säker hamn som han kan återvända till.

Ainsworth och Bowlby ger en förklaring till begreppet otrygg anknytning, att barnet inte använder omvårdnadspersonen som den trygga basen eller den säkra hamnen, då omsorgspersonen brister i sin uppmärksamhet till barnet. Barn med otrygg anknytning har utvecklat andra taktiker för att få tröst och omsorg av omvårdnadspersonen. Det vill säga att barnet utvecklar olika mönster av anknytning beroende på hur relationen till anknytningspersonen ser ut (Broberg m fl. 2006, s. 157).

I den traditionella inskolningen kan vi se att Kim under sångsamlingen upplever en fara när han inte kan se sin pappa. Han börjar då att gråta och får ett behov av att få närhet. Eftersom Åsa går med Kim till hans pappa får han sina behov av trygghet tillgodosedda.

Karlsson menar att vid otrygg anknytning är föräldern inte lyhörd inför sitt barn därmed tappar barnet sin nyfikenhet till att undersöka omvärlden, eftersom barnet vet att föräldern inte finns till hands när det behövs (Karlsson 2012, s. 69).

Efter att ha reflekterat kring i båda berättelsen kan vi inte se att barnen har en otrygg anknytning till sina föräldrar. I berättelserna är både Kim och Magnus nyfikna på det som händer på förskolan. Det ser vi genom att Kim leker med bollar, är i sandlådan och deltar i samlingen en stund samt att Magnus leker med kompisarna på avdelningen.

Av egen erfarenhet kan vi berätta om ett exempel på en inskolning där vi kunde tolka ett barn med en otrygg anknytning. Ellen var 18 månader gammal när hon började på förskola. Hon var van vid förskolans miljö eftersom hon har varit med vid lämning och hämtning av sin storasyster. Under inskolningen lämnade Ellen aldrig pappans famn, vilket vi tolkar som att hon inte var trygg med pedagogerna och miljön. Efter två veckor blev alla pedagoger som arbetar på avdelningen sjuka. Olyckligtvis fortsatte bortfallet på avdelningen som ledde till att det blev många vikarier, vilket innebar nya ansikten för Ellen varje dag. På grund av frånvaron av pedagogerna på avdelningen kunde Ellen inte skapa någon relation till dem. Varje dag Ellen blev lämnad var hon otröstlig och ville bara sitta i en pedagogs famn. Det

kunde vara vilken pedagog som helst. Hon fastnade i det beteendet vilket ledde till att hon inte fick driften till att undersöka sin miljö på förskolan. Eftersom hon inte fick sitt behov av närhet och beskydd tillfredsställt, var hennes anknytningssystem på nästan jämt. När Ellen kände oro hade hon varken trygg bas eller en hamn att återvända till, eftersom hon inte hade någon anknytning till någon pedagog på förskolan.

I den desorganiserade anknytningen bygger interaktionen mellan barnet och föräldern oftast på rädsla. Omvårdnadspersonen som ger barnet både tröst och skydd kan även väcka rädsla i barnet. Under detta anknytningsmönster blir barnet förvirrat och klarar inte av att hantera den konfliktfyllda interaktionen. Detta anknytningsmönster är oftast svårast i och med att den leder barnet till att anpassa sig helt efter andras behov och utvecklar ett falskt själv (Karlsson 2012, s. 69).

När barnet börjar på förskolan genomgår de en separation från sina föräldrar och i med detta börjar barnet skapa en ny anknytning till förskolans personal. Som ett resultat av detta får barnet två arbetsamma uppgifter att genomföra samtidigt på förskolan, både anknytning och separation på samma gång (Niss 2009, s. 30). Niss och Söderström påpekar i samtalet med oss att barn som inte har någon erfarenhet av avsked, behöver öva på separationer. De anser även att separationen är skadlig om barnet har en otrygg anknytning (Ovan s. 15).

8.3 Separationer

Margareta Normell är psykoterapeut och skriver i *Pedagogens inre rum*, om att pedagogerna i den svenska skolan är mindre bra på att hantera separationer. Normell anser att det har en stor betydelse att man har en konversation med varandra och samarbetar för att få en fungerande rutin, vid till exempel avsked från föräldern för att underlätta vardagen för barnen (Normell 2004, s. 45). Genom att ha en tydlig dialog med Kims och Magnus föräldrar vid separationen, gav både vi och föräldrarna en trygg signal till barnen. Det vi menar är att föräldern blev informerad om hur och när avskedet skulle vara och kunde då förbereda sig inför ett avsked. På samma sätt kunde även vi pedagoger förbereda oss för samma sak.

Vidare menar Normell att barnens tidigare erfarenhet av separationer har en betydande roll. Om barnet tidigare har separerats från sin förälder och fått en förklaring till varför föräldrarna går, blir det lättare för barnet i framtiden att hantera separationer. Ett barn som blir lämnad

men inte fått någon förklaring till varför, blir under en längre tid orolig och rädd vid separation (Normell 2004, s. 44).

I båda berättelserna kan vi se att föräldrarna är tydliga med avskedet från barnet. Kims pappa är tydlig genom att han tar på sig ytterkläderna, säger hejdå och går ut genom dörren, men förklarar inte varför han går iväg. Däremot är Magnus mamma ännu tydligare med avskedet och berättar att hon ska till arbetet men kommer tillbaka till lunch. Kan det vara så att Kim är hysterisk en lång stund efter avskedet för att pappan inte berättade var han skulle eller beror det på barnets tidigare erfarenhet att bli lämnad i förskolan? I berättelsen kan vi se att Magnus snyftar till men snabbt visar att han vill utforska miljön, vilket vi tolkar det som att han har tidigare erfarenhet av avsked i förskolan. Vi kan även se att Niss är inne på samma spår som Normell, att om man har tydliga och klara strukturer ger det barnen trygghet i separationen (Kihlbom, Lidholt & Niss 2009, s. 22).

Genom att förbereda tillsammans med föräldrarna kan vi pedagoger underlätta barns separationer vid inskolningen. I arbetslaget är det viktigt att diskutera fram gemensamma rutiner för hur pedagogerna skall hantera dagliga separationer på förskolan (Niss 2009, s. 25). Niss skriver i *Förskola för de allra minsta*:

För att ge trygghet åt små barn krävs att personal och föräldrar hittar ett samarbete med varandra där de inte ifrågasätter varandra utan kan ha en öppen och respektfull dialog. Även små barn känner och förstår när föräldrar och personal har förtroende för varandra (Niss 2009, s. 23).

I båda berättelserna kom pedagogerna överens med föräldrarna när avskedet skulle äga rum. Vi tolkar det som att föräldrarna har ett förtroende för oss pedagoger genom att de går ifrån sina gråtande barn och litar på att vi göra allt det bästa för barnet. Niss menar att när pedagogerna har lyckats få föräldrarnas tillit påverkar det barnet stort under inskolningen (Niss 2009, s. 25).

8.4 Inre arbetsmodeller

Marianne Brodin och Ingrid Hylander har skrivit *Att bli sig själv*. Båda författarna är psykologer och i boken tar de upp vardagliga situationer på förskolan, som kan kopplas samman med Daniel Sterns teorier om det som händer i barnets inre vid olika beteenden. Brodin och Hylander har genom boken omvandlat teorin till praktiken i förskolans verklighet. Det som intresserar oss i Sterns teori är de ”inre arbetsmodellerna” och deras betydelse för

barnet på förskolan. Författarna menar att barn deltar i händelser och upplever känslor tillsammans med föräldrarna. Det blir barnets erfarenhet som generaliseras till mentala arbetsmodeller, eftersom barnet lagrar känsloupplevelsen av det som har hänt i minnet. Att vara tillsammans med andra, att bli lämnad eller känna igen en person som barnet träffat tidigare är några exempel på dessa inre arbetsmodeller. Även material som barnet har intressanta erfarenheter av kan laddas med känslor och barnet minns även den som hanterade materialet (Brodin & Hylander 1998, s. 54,58). Lisbeth Hindgren och Marjut Westin arbetar som pedagogisk handledare inom förskola/skola och har tillsammans med Gunilla Niss skrivit *Vägledande samspel* där de skriver:

Barnet bygger upp sin inre värld utifrån de upplevelser och det samspel som barnets omgivning har förmåga att skapa med barnet. Barnets inre värld är den uppfattning och de känslor som barnet får om sig själv och om sina omsorgsgivare (Niss, Hindgren & Westin 2007, s. 86).

Att göra ett hembesök, som Åsa gör i sin berättelse, ger en möjlighet för Kim att bygga upp en relation till en pedagog. Barnet möter ett nytt ansikte tillsammans med föräldern i en för barnet bekant miljö. Under hembesöket byggs relationen upp mellan barn och pedagog genom lek. Åsa leker med en boll under hembesöket och när Kim är på förskolan gör Åsa det igen. Kim minns henne från hembesöket, där hon var en intressant person som lekte bollek med honom. När de möts igen under inskolningen kan vi förmoda att Kim kom ihåg sin känsla av Åsa. Här kan det vara på sin plats att tillägga Kims första reaktion vid inskolningen. Första dagen vill han inte vara med på samlingen, andra dagen är han med en liten stund, men blir ledsen. Den tredje dagen lockar Åsa honom med bollar, han sitter i sin pappas knä och Åsa får då bättre kontakt med honom. Det var först när bollarna kom fram som han verkar bli nöjd. För Kim är samspelet med Åsa och bollarna, som gör att han vågar släppa sin pappa och börjar leka. Vi tolkar det som att han kom ihåg det från hembesöket.

Magnus i Cahides berättelse får inte uppleva något hembesök men å andra sidan har han en känsla av hur det är att bli lämnad på förskolan och vara tillsammans med andra barn, eftersom han har gått på en annan förskola innan. Här kan vi se att Magnus upplever ett samspel med sin mamma när Cahide frågar om hon får hålla Magnus hand. Han blir orolig och tittar på sin mamma, som säger att det är okej och då går det bra att hålla i handen.

Niss, Hindgren och Westin trycker på vikten av förälderns/pedagogens förmåga att tillfredsställa barnens behov och att det har en avgörande värde för barnets syn på sig och

andra. Med andra ord blir barnet lyhört för sina känslor och det skapar trygghet för barnet (Niss, Hindgren & Westin 2007, s. 64).

Både Kim och Magnus får sina behov tillgodosedda och samspelet med deras föräldrar är positivt och det ger dem goda erfarenheter att minnas. De inre modellerna är barnets erfarenhet för framtida handlingar. En intressant aspekt som Broberg m.fl. tar upp är när barnet börjar på förskolan och separationen från föräldern blir längre, kommer barnets trygghet att styras mer med hjälp av inre arbetsmodeller än med fysisk närhet av en pedagog (Broberg m fl. 2006, s. 135). Ett exempel är vid lämning, barnet får en erfarenhet att föräldrarna lämnar, men också att föräldrarna hämtar barnen på förskolan. I *Förskolan för de allra minsta står det*:

En förutsättning för att ett barn ska kunna finna tillvaron trygg och intressant, när ingen av dess anknytningspersoner finns till hands, är att det har lagrat goda minnen av att vara tillsammans med sina anknytningspersoner (Niss 2009, s. 26).

Barnet kan alltså hålla kvar i sitt inre en levande känsla och bild av sina föräldrar, den tiden föräldrarna är frånvarande från barnet. Den inre känslan och bilden speglar barnets förutsättning för trygghet. Det kan vara tryggheten kring att bli lämnad på förskolan eller att lita på andra vuxna än sina föräldrar. Med andra ord är första mötet mellan ett barn och en pedagog på förskolan oerhört viktigt. Detta talar för att ett hembesök innan inskolningsperioden är ett viktigt inslag ur ett barnperspektiv. Ännu viktigare är pedagogens förhållningssätt till barnets första möte med förskolan, som vi kommer gå in på i nästa kapitel.

9. Förhållningssätt och kommunikation

I följande kapitel kommer vi att skriva om betydelsen av pedagogernas förhållningssätt mot barn och pedagogens kommunikation med föräldrarna vid inskolningen.

9.1 Förhållningssätt mellan pedagog och barn

När vi reflekterar över ordet förhållningssätt i förskolan tänker vi på hur vi är mot andra människor och hur samspelet fungerar. Vad man har för synsätt på barn, föräldrar och kollegor, tycker vi är en viktig del i pedagogens arbete.

I *Vägledande samspel i förskolan* utgår Niss, Hindgren och Westin från ett modernt utvecklingspsykologiskt perspektiv när de vill förmedla sin grund för vad ett gott pedagogiskt förhållningssätt är. De anser att förhållningssättet i samspelet har en stor betydelse för barnets utveckling, men även vad som behöver skapas för att främja utvecklingen i barnets uppväxtmiljö. Samspelet kan vara mellan barn och vuxen, mellan barnen och även vuxna sinsemellan. Författarna menar att om pedagogen är lyhörd för barnens behov, tankar och önsknings blir barnen delaktiga och får inflytande efter sin egen förmåga. Hur en pedagog ska samspele med andra finns det ingen manual för, utan pedagogen måste skapa sitt eget förhållningssätt. Om ett arbetslag reflekterar över samspelet med barnen sker också en utveckling om deras förhållningssätt gentemot varandra, men även mot barnens föräldrar (Niss, Hindgren & Westin 2007, s.16-18). Ur läroplanen:

Vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder (Lpfö98 rev.2010, s. 4).

I läroplanen står det inte **hur** vuxna ska agera i sitt förhållningssätt, utan vi pedagoger får tolka läroplanen på vårt eget sätt. Det viktiga är att vi pedagoger är en förebild för barnen på förskolan. Därför är det viktigt att diskutera vårt förhållningssätt tillsammans i arbetslagen, så att vi kan möta barn, föräldrar och kollegor på ett bra sätt.

I *Möten för lärande* tar professor Eva Johansson upp om pedagogers barnsyn. Hon anser att barnsynen ligger till grund för hur pedagogen förhåller sig till barn, medvetet eller omedvetet. Begreppet barnsyn kan tolkas till hur en pedagog bemöter, uppfattar och förhåller sig till barnet som person (Johansson 2011, s. 58). Här vill vi även hävda att begreppet praktisk kunskap kan ligga till grund för en pedagogs förhållningssätt. Historikern Bernt Gustavsson beskriver i boken *Vad är kunskap?* om de tre olika kunskapsformerna, *episteme*, *techne* och *fronesis*. Gustavsson menar med begreppet *episteme* där man får reda på om hur och varför, någonting är. I vårt sammanhang kopplar vi det till vår anknytningsteori. Anknytningsteorin gör att vi pedagoger får en förståelse till barnens upplevelser under en inskolning. Begreppet *techne* beskriver hur vi ska gå till väga. Inskolningsmodeller är i detta sammanhang exempel på *techne*. Utifrån *techne* vet pedagoger hur en inskolning ska gå till, se bilaga 1 och 2 där instruktioner ges till föräldrarna. *Fronesis* som även benämns som praktisk klokhets är en dygd som växlar mellan en öppenhet till andra och en god handling. Han belyser även att människan behöver ha ett gott omdöme, för att i handling kunna bedöma situationen och gör

det bästa för andra människor. Här kan vi se att *fronesis* är en grund för vårt förhållningssätt under inskolningen (Gustavsson 2002, s. 85, 106).

För att få ett bra pedagogiskt förhållningssätt tar vi hjälp av olika teorier, modeller och erfarenheter för att få ihop det pedagogiska omdömet i vårt handlande under inskolningen, vilket innebär *fronesis*.

Här är ett exempel på hur vi använder oss av vår praktiska klokhet under inskolningen. Åsa har ingen erfarenhet av inskolning, men hon lyssnar på Kim som är ledsen på samlingen och går med honom till hans pappa. I det här läget kunde hon försöka lugna Kim på olika sätt, men väljer att han ska få komma till sin trygghet - pappan. Genom att Åsa tolkar Kims känslouttryck och reflekterar över hans signaler tyder det på att hon använder *fronesis*. Cahides förståelse och lyhördhet för Magnus olika signaler till sin mamma, där han med blickar söker sin mammas bekräftelser gör att Cahide får mamman att ändra sina planer att gå ifrån förskolan tidigare. Lyhördheten och att handlingen mynnade ut i en god sak för Magnus tyder på *fronesis* från Cahides sida.

Barnpsykiatrikern Magnus Kihlbom är inne på samma spår som Gustavsson om de olika kunskapsformerna men han uttrycker dem i två kunskapsformer som: ”veta-att-kunskapen” (teoretiska) och ”veta-hur-kunskapen (praktiska), det han menar med det teoretiska är vad vi pedagoger får lära oss på olika utbildningar, det som är skrivet i text. Det praktiska får vi genom erfarenheten av att arbeta på förskola (Kihlbom 2003, s. 63). Något vi inte håller med Kihlbom om, är när han skriver att kunskapen som lärs in på utbildningar riktar sig mest mot de äldre förskolebarnen och att den erfarna kunskapen är för de yngre barnen (Kihlbom 2003, s. 63). På Södertörns förskollärarytbildning har vi studerat litteratur som rör barn i alla åldrar och eftersom utbildningen är erfarenhetsbaserad riktar sig den till att utbilda förskollärare för barn upp till sex år. Ett exempel är från vår egen uppsats där vi använder oss av litteratur om bland annat anknytningsteori som berör de yngre barnen.

Niss och Söderström tar under samtalet upp hur betydelsefullt det är att pedagogen har kunskap. Kunskap om hur en inskolning går till, kunskap om barnet och vikten av att pedagogen fyller på sin pedagogiska kunskap för att möta kraven till läroplanen (Ovan s. 15). Vi anser att kunskap även har med förhållningssätt att göra. Det vi menar är att ha kunskap om barn hjälper oss i samspelet med barnen. Det vi menar med kunskap kan bland annat vara hur barns kognitiva, sociala, emotionella och språkliga utveckling ser ut.

Niss, Hindegren och Westin poängterar vikten av pedagogens lyhördhet i samspelet med barnen under inskolningen. Pedagoger måste vara lyhörda för barns önskaner men framför allt deras behov. Tillämpas lyhördheten utvecklas samspelet mellan barn och pedagog, som är en viktig del för anknytningen i förskolan. Förhållningssättet innebär krav på att pedagoger engagerar sig i barnen för att få deras förtroende och utveckla en positiv relation till dem (Niss, Hindegren & Westin 2007, s. 67,69). Författarna menar vidare

För att utveckla ett likvärdigt förhållningssätt mellan barn och vuxna måste de vuxna hitta barnperspektivet. När samspelet genomsyras av lust och glädje, då vågar barn ta initiativ och använda sina kreativa förmågor i lek och samvaro med varandra (Niss, Hindegren & Westin 2007, s. 87).

Arnesson Eriksson är inne på samma spår, det vill säga att vi pedagoger ska vara med i barnens lekar. Sitta i sandlådan och göra sandkakor, bli bjuden på låtsaskaffe i hemvrån eller leka med bilar på bilmattan tillsammans med barnen. Under inskolningen är det viktigt att vi pedagoger bemöter barnen efter vad som passar dem individuellt för att de ska våga utforska den nya miljön. Hon betonar på samma sätt vikten av pedagogens förhållningssätt och lyhördhet gentemot barnen (Arnesson Eriksson 2010, s. 45,66).

Åsas bollek med Kim gör att han tar steget till att släppa sin pappa och börjar leka. Även när de kommer till parken och börjar leka med bilar tillsammans lugnar Kim ner sig och kan komma till ro för att leka. Liknande kan vi se i Cahides förhållningssätt till Magnus där hon frågar honom om han vill leka med andra barn när mamman har lämnat honom. Han vill inte det och då fortsätter Cahide att locka honom med en bok. När de går ut i skogen sjunger Cahide en barnsång som får Magnus att le. Både Åsas och Cahides förhållningssätt till barnen under inskolningen gör att Kim och Magnus vågar släppa sina föräldrar för att bygga upp sina relationer till pedagogerna.

Niss, Hindegren och Westin poängterar att vi pedagoger måste bli medvetna om vår lyhördhet och genom reflektion utveckla den. Lika viktigt är det att reflektera över vårt egna förhållningssätt för att utvecklas (Niss, Hindegren & Westin 2007, s. 67).

Sammanfattningsvis kan vi säga att pedagoger inom förskolan har erfarenhet och praktisk kunskaper, men att det även behövs teoretiska kunskaper om barn för att synsätt, förhållningssätt och samspelet till barn under en inskolning och givetvis annars också ska få barnet att bli trygga på förskolan.

9.2 Kommunikation mellan pedagog och förälder

Enligt Nationalencyklopedin betyder ”kommunikation” ömsesidigt utbyte, göra gemensamt, låta få del i, få del av, meddela, överföring av information mellan människor, djur eller växter. Kommunikation kräver dels ett språk eller en kod vari informationen uttrycks. Människan har behov av att kommunicera. Det kan märkas redan hos nyfödda barn och om det verkar tillfredsställande i olika former under hela livet utgör det en förutsättning för en fullvärdig psykisk, social och kulturell utveckling. Människan har utvecklat olika språk och koder för kommunikation under historiens gång (NE. se). Det vi ska komma ihåg är att även kroppsspråket är en del av språket. Småbarn som skolas in på förskolan har oftast inte förmågan att uttrycka sig verbalt, utan använder sitt kroppsspråk för att visa om de är nöjda eller inte, skriver Niss och Söderström. Författarna menar vidare att kommunikationen mellan föräldrarna och pedagogerna är viktiga för att kunna tolka barnets signaler och få ett fungerande samarbete kring barnet (Niss & Söderström 2006, s.10-11).

Psykologen Bent Hougaard skriver i *Praktisk vägledning i kommunikation* att vi kan förstå kommunikation annorlunda eftersom vi uppfattar budskapet på olika sätt. Vidare menar Hougaard att pedagogerna kan uppleva en irritation som kan uppstå för att budskapet är diffust (Hougaard 2004, s. 5 - 7). Söderström frågar också under samtalet ” om föräldern inte förstår – hur tydliga är vi pedagoger då?” Hon anser även att kommunikationen har en innebörd vid inskolningen för att barnet ska kunna bli trygg (Ovan s. 15).

Det Hougaard och Söderström menar, kan vi se i Åsas berättelse då hon har informerat Kims pappa att han ska sitta på en bestämd stol inne på avdelningen. När Kim blir ledsen och ska bli överlämnad sitter pappan inte kvar. Han kanske tolkar Åsas budskap som att han ska sitta där så länge Kim är ledsen. När han inte hör någon gråt väljer han att gå iväg och han har då inte uppfattat att han ska vara en trygg bas för Kim, det vill säga Åsa tycker att hon har varit tydlig i sin kommunikation med Kims pappa och det uppstår en irritation hos henne. Liknande beskrivs det i Cahides berättelse. Hon berättar för Magnus mamma att hon ska vara närvarande under dessa tre dagar och därefter ska de se hur Magnus har reagerat på inskolningen. När Magnus mamma tar upp frågan igen, visar det en brist i kommunikationen. Kan en förklaring till detta vara att Kims pappa och Magnus mamma inte lyssnar på pedagogerna eller vill de tillfredsställa sina egna behov, då de går/vill gå ifrån sina barn? Arnesson Eriksson är inne på samma linje som Hougaard och Söderström: ”vad vi pedagoger säger, eller tror vi säger, är inte alltid detsamma som vad föräldrarna hör” (Arnesson Eriksson 2010, s. 128). Hon skriver vidare att vi pedagoger kan använda begrepp som har en viss

innebörd för oss, men definieras på ett annat sätt av föräldrarna. Med andra ord kanske föräldrarna lyssnade på oss pedagoger vid inskolningen, men förstod inte innebörden i vår mening. I detta sammanhang då kommunikationen är viktig, kan det vara på sin plats att tillägga hur vi pedagoger kan få fram vårt budskap så föräldrarna förstår. Arnesson Eriksson rekommenderar att pedagogerna ställer frågor till föräldrarna så som: hur känns det, är det något ni undrar över eller låter det konstigt det jag berättar? Genom att ställa frågor kan vi pedagoger få en uppfattning om hur föräldrarna tolkar det som vi pedagoger försöker förmedla (Arnesson Eriksson 2010, s.129).

10. Slutord

Vi valde att reflektera över hur olika inskolningsmodeller kunde påverka barnets anknytning i förskola. Eftersom vi har många års erfarenheter av inskolningar var vi nyfikna på om de olika modellerna har någon betydelse för barnets trygghet i förskolan. Det vi har kommit fram till är hur viktigt pedagogernas och föräldrarnas förhållningssätt till barnet är och även pedagogers erfarenheter och kompetens, med det vill vi säga att den praktiska och teoretiska kunskapen har en betydande roll inför inskolningen. Därför anser vi att själva inskolningsmodellen som används i förskolan inte är det allra viktigaste.

Under skrivandets gång av essän har vi fått många nya insikter från litteraturen av hur viktiga vi pedagoger är för barnets anknytning i förskolan. Det har varit svårt att vara kritisk till litteraturen och dess författare eftersom deras tankar har fått oss att reflektera om inskolningens betydelse. Det som vi kan vara kritiska mot är att verkligheten ser annorlunda ut. Vi hävdar att under en inskolning kan vi pedagoger inte enbart koncentrera oss på de nya barnen, utan måste samtidigt sköta andra uppgifter, såsom de ”gamla barnen”, administrativa åtaganden eller olika mötesforum. Ett exempel på det är att vi pedagoger prioriterar bort hembesöket innan en inskolning som vi tidigare har antytt är ett bra sätt för att få den första kontakten med barnet.

Arnesson Eriksson betonar att vi är experter på barn men att föräldrarna har störst kunskap om sina egna barn. Genom att diskutera olika lösningar och ha en bra dialog tillsammans med föräldrarna kan vi komma fram till vad som är det bästa för barnet i olika situationer (Arnesson Eriksson 2010, s. 130).

Vi har även kommit fram till att det är betydelsefullt att reflektera och utvärdera inskolningar på förskolan för att kunna utveckla den och för att kunna hålla fokuset på vad det bästa är för barnet. Det är även viktigt att ledningen vet vad syftet är med inskolningen för att de också ska vara medvetna om vikten av en trygg grund för barnet.

En fråga vi fortfarande undrar över är varför och hur den föräldraaktiva inskolningsmodellen uppkom. Kan det vara så att samhället är mer stressat? Föräldrar ska fortast och möjligast komma tillbaka till sina arbeten, verksamheten ska fortgå utan några avbrott eller är det något annat som ligger bakom?

Under skrivandets gång har vi fått en djupare förståelse för hur viktig inskolningen är ur ett anknytningsperspektiv, vilket vi inte visste innan utan vi genomförde inskolningen per automatik. Av egna erfarenheter upplever vi att förskolan inte lägger någon tyngdpunkt på inskolningen, vilket egentligen är det väsentligaste av allt för att barnen ska kunna utvecklas och bli självständiga individer. Något vi pedagoger bör fundera över är, vad syftet är med inskolningen och vad vi pedagoger vill åstadkomma med en inskolning. Nu när vi har fått mera kunskaper om hur viktig inskolningen är för barnets trygghet och utveckling och kan därmed argumentera för att förändra vårt och kollegors synsätt på hur en inskolning ska gå till. En annan fördel med nya kunskaper är att vi blir stärkta i vår yrkesroll.

11. Litteratur

- Arnesson Eriksson, Marie (2010). *En bra start: om inskolning och föräldrakontakt i förskolan*. Stockholm: Lärarförbundets förlag
- Bech-Karlsen, Jo (1999). *Jag skriver, alltså är jag*. Lund: Studentlitteratur
- Bowlby, John (1994). *En trygg bas: kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Stockholm: Natur och kultur
- Broberg, Anders (2006). *Anknytningsteori: betydelsen av nära känslomässiga relationer*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Broberg, Malin, Hagström, Birthe & Broberg, Anders (2012). *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur
- Brodin, Marianne & Hylander, Ingrid (1998). *Att bli sig själv: Daniel Sterns teori i förskolans vardag*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Gustavsson, Bernt (2002). *Vad är kunskap?: en diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*. Stockholm: Statens skolverk Tillgänglig på Skolverkets hemsida: <http://www.skolverket.se>
- Hammarèn, Maria (2005). *Skriva en metod för reflektion*. Stockholm: Santerus förlag
- Havnesköld, Leif & Risholm Mothander, Pia (2009). *Utvecklingspsykologi*. 3., [helt omarb., och uppdaterade] uppl. Stockholm: Liber
- Hedin, Lotta (1987). *Inskolning på daghem: ett planeringsunderlag*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Hjertström Lappalainen, Jonna & Schwarz, Eva (2011). Tänkandets gryning, Praktisk kunskap, bildning och Deweys syn på tänkande. I: Burman, Anders (red.) *Våga vet! Om bildningens möjligheter i massutbildningens tidvarv*. (Elektronisk) tillgänglig: <
<http://sh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:444170>> (2012-12-26).
- Hougaard, Bent (2004). *Praktisk vägledning i kommunikation för lärare i förskola och skola*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Johansson, Eva (2011). ”Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan”. 2., rev. uppl. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på Skolverkets hemsida: <http://www.skolverket.se/>
- Karlsson, Kay (2012). *Anknytning: om att tolka samspelet mellan föräldrar och små barn*. 2., [utök.] uppl. Stockholm: Gothia

Kihlbom, Magnus (2003). *Om små barns behov och utveckling: nyare utvecklingspsykologiska och neurobiologiska rön*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. Tillgänglig på Skolverkets hemsida: <http://www.skolverket.se>

Niss, Gunilla (2009). "Barnets start i förskolan och samspelet mellan barn och vuxna". I: Kihlbom, Magnus, Lidholt, Birgitta & Niss, Gunilla. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson

Läroplan för förskolan: Lpfö 98. (1998). Stockholm: Utbildningsdepartementet

Läroplan för förskolan Lpfö98. [ny. rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket

Niss, Gunilla (1987). *Vad är invänjning?: en skrift för föräldrar som ska vänja in sitt barn i daghem*. Stockholm: FoU-byrån, Stockholms socialförvaltning

Niss, Gunilla & Söderström, Anna-Karin (2006). *Små barn i förskolan: den viktiga vardagen och läroplanen*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Niss, Gunilla & Söderström, Anna-Karin (2006). *Små barn i förskolan: till föräldrarna*. Lund: Studentlitteratur

Niss, Gunilla, Hindgren, Lisbeth & Westin, Marjut (2007). *Vägledande samspel i förskolan*. Stockholm: International Child Development Programmes (ICDP)

Normell, Margareta (2004). *Pedagogens inre rum: om betydelsen av känslomässig mognad*. Lund: Studentlitteratur

Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Internetkällor:

Larsson, Annika (2011). "Olika modeller för inskolning. Tid för inskolning. Förskolan har gjort nedslag hos tre olika förskolor som arbetar enligt olika modeller" (Elektroniskt) *Lärarnas nyheter* Tillgänglig: <<http://www.lararnasnyheter.se/forskola/2011/06/13olika-modeller-inskolning>>(2013-10-15)

Lindgren Monika, Strand Anette (2011). *Inskolning i förskolan*. Linnéuniversitetet (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:451485/FULLTEXT02>

≥

Malmqvist Annika, Svensson Sandra (2004). *Inskolningens betydelse för det livslånga lärandet*. Malmö högskola (Elektronisk) Tillgänglig: <
[http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/1642/Inskolningens % 20betydelser % 20f % F6r % 20det % 20livsl % E5nga % 20l % E4randet.pdf?sequence=1](http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/1642/Inskolningens%20betydelser%20f%C6r%20det%20livsl%C5nga%20l%C4rlandet.pdf?sequence=1) >

<http://www.ne.se/kommunikation>

12. Bilaga

1. Bilaga traditionellt inskolningschema

INSKOLNINGS SCHEMA v. 1.

DAG	TID	VAD HÄNDER?	VAD FÖRÄLDRARNA GÖR?
MÅNDAG	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Hälsar på.	Är med barnet hela tiden, utför barnsysslor typ Tröstar, byter blöjor mm.
TISDAG	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Samlings Lek.	- " -
ONSDAG	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Samlings Lek	- " -
TORSDAG	9 ⁰⁰ -10 ³⁰	Samlings Lek, inne/ute	- " -
FREDAG	9 ⁰⁰ -11 ⁰⁰	Samlings Lek, inne/ute.	- " -

INSKOBNINGS SCHEMA

V. 2.

DAG	TID	VAD HÄNDER?	VAD FÖRÄLDRARNA GÖR?
MÅNDAG	9 ⁰⁰ - 11 ⁰⁰	Samling Lek, inne/ute	Pr med ent. överenskomelse
TISDAG	9 ⁰⁰ - 11 ³⁰	Samling Lek, inne/ute	- " -
ONSDAG	9 ⁰⁰ - 12 ³⁰	Samling Lek, inne/ute Lunch	- " -
TORSDAG	9 ⁰⁰ - 13 ⁰⁰	Samling Lek, inne/ute Lunch, Vila	- " -
FREDAG	9 ⁰⁰ - 14 ⁰⁰	Samling Lek, inne/ute Lunch, Vila Hem när barnet vaknar	- " -

INSEKOLNINGS SCHEMA

V. 3.

DAG	TID	VAD HÄNDER?	VAD FÖRÄLDRARNA GÖR?
MÅNDAG	9 ⁰⁰ - 14 ⁰⁰	Samling Lek Lunch, Vila Hem när barnet vaknar	Pr med enl. Överenskomme
TISDAG	9 ⁰⁰ - 14 ³⁰	Samling Lek Lunch Vila Lek	- " -
ONSDAG	9 ⁰⁰ - 14 ³⁰	Samling Lek Lunch Vila Lek	- " -
TORSDAG	9 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰	Samling Lek Lunch Vila Lek - Mellanmål	- " -
FREDAG	9 ⁰⁰ - 15 ⁰⁰	Samling Lek Lunch Vila Lek - Mellanmål	- " -

2. Bilaga föräldraaktiv inskolningsschema

Inskolning på Förskolan Skogsgläntan

ATT BÖRJA PÅ FÖRSKOLAN

När ditt barn börjar sin vistelse på förskolan är det nog en hel del som du funderar över. Det är kanske första gången du lämnar ditt barn på en förskola? Vi hoppas att det här häftet skall bli en vägledning.

Det finns också flera blanketter som vi vill att ni fyller i och ger till oss senast under själva inskolningen.

INSKOLNINGEN

Vi tillämpar föräldraaktiv inskolning. Detta innebär att du tillsammans med ditt barn vistas i förskolan under 3 dagar från kl. 9.00 – 15.00, deltar i verksamheten, äter lunch, vilar samt äter mellanmål. Dagen innan inskolningen börjar kommer ni på en timmes informations träff på avdelningen.

Första dagen är barn och föräldrar på förskolan mellan 9.30–10.30 ni får information och har möjlighet att ställa frågor.

Dag 2-4. kommer barn och föräldrar att vara från 9.00 – 15.00 på förskolan.

Barn och föräldrar inskolas till den pedagogiska verksamheten och gruppen. Det är under den här tiden som du tillsammans med ditt barn bekantar er med verksamheten, pedagoger, barn, förskolan miljöer och material. Hur vi arbetar och hur våra rutiner fungerar.

Det är du som förälder som sköter om barnet, tröstar, byter blöjor, är med vid mat och vila. Pedagogerna håller i den pedagogiska verksamheten under inskolningen och skapar möjlighet att utforska olika delar av vår verksamhet.

Dag 5 lämnar man barnet för första gången.

Vid behov kan dock inskolningsperioden behöva förlängas efter ditt barns behov.

Ungefär en månad efter inskolningen av barnet gör vi en liten uppföljning, vi har då ett samtal där vi tillsammans följer upp inskolningen.